

Η μετανάστευση στην Αγία γραφή - Εκκλησιαστική παράδοση και στη Λογοτεχνία

(Μια διαθεματική προσέγγιση)

Πέτρος Κ. Βλαχάκος
Φιλολόγος – Δ.Φ. του Α.Π.Θ
Διευθυντής 2^{ου} Γυμνασίου Ευκαρπίας
pvlachakos@gmail.com

Γεώργιος Ι. Λαδόπουλος
Θεολόγος 2^{ου} Γυμνασίου Ευκαρπίας
gladopoulos1@gmail.com

Περίληψη

Στη συγκεκριμένη εισήγηση παρουσιάζουμε μια πρόταση διαθεματικής προσέγγισης με θέμα: «Η μετανάστευση στην Αγία Γραφή – Εκκλησιαστική παράδοση και λογοτεχνία». Από τη μέχρι τώρα εμπειρία μας σε αντίστοιχες εφαρμογές στον χώρο του Σχολείου φαίνεται ότι η διαθεματική προσέγγιση επενεργεί θετικά τόσο σε διδακτικό, όσο και σε παιδαγωγικό επίπεδο. Η διαθεματική διδασκαλία με το συγκεκριμένο θέμα εφαρμόστηκε σε φοιτήτριες/ φοιτητές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. (25/4/2017). Οι στόχοι της διαθεματικής προσέγγισης είναι η κατανόηση του διαχρονικού φαινομένου της μετανάστευσης μέσα από λογοτεχνικά και θεολογικά κείμενα, η εφαρμογή καινοτόμου διδακτικού μοντέλου (εκπαιδευτικού δράματος), η πρόκληση της αυτενέργειας των μαθητών και η έκφραση των σκέψεων και των συναισθημάτων. Η διαθεματική προσέγγιση ως καινοτόμο διδακτικό μοντέλο είναι εφαρμόσιμη, αλλά προϋποθέτει σωστό σχεδιασμό, επιλογή κατάλληλου θέματος και μεράκι.

Λέξεις κλειδιά: Διαθεματικότητα, μετανάστευση, λογοτεχνία, θεολογία

Α) Η διαθεματική διδασκαλία και οι στόχοι της.

Σχετικά με την έννοια της *διαθεματικής διδασκαλίας* ή *διαθεματικής προσέγγισης* έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς διαφορετικοί ορισμοί. Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές η *διαθεματική προσέγγιση* ως θεωρητική αρχή οργάνωσης του Αναλυτικού Προγράμματος επιχειρεί να προσεγγίσει τη σχολική γνώση ενοποιημένη, όπως αυτή προκύπτει από τη σφαιρική μελέτη θεμάτων καθολικού ενδιαφέροντος (Ματσαγγούρας Η., 2002, σελ. 48-49). Σύμφωνα επίσης με την άποψη άλλων ερευνητών βασικά χαρακτηριστικά της *διαθεματικής προσέγγισης* αποτελούν η ενιαιοποίηση του περιεχομένου της διδασκαλίας, καθώς και η εργαστηριακή και ευρηματική μορφή της (Θεοφιλίδης Χ., 1987, σελ. 13). Σύμφωνα επίσης με την άποψη της Jacobs « Διαθεματική διδασκαλία είναι μια θέαση της γνώσης και μια προσέγγιση του Αναλυτικού Προγράμματος που συνειδητά εφαρμόζει μεθοδολογία και γλώσσα από περισσότερους από έναν κλάδους, προκειμένου να εξετάσει ένα κεντρικό θέμα, ζήτημα, πρόβλημα ή εμπειρία» (Jacobs Η., 1989, σελ. 8 κ.ε.).

Από τους σχετικούς ορισμούς διαφαίνεται ότι παρά τις διαφορές που υπάρχουν το κοινό σημείο είναι ότι η *διαθεματική προσέγγιση* αποτελεί μια καινοτόμο διδακτική δραστηριότητα ως προς τη μορφή, το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία της διδασκαλίας. Η μορφή της διδασκαλίας, είτε αυτή πραγματοποιείται στη σχολική τάξη, είτε σε κάποιον άλλον χώρο του σχολείου, μεταβάλλεται, καθώς είναι πλέον απαραίτητη η παρουσία δύο ή περισσότερων εκπαιδευτικών και ο χώρος της διδασκαλίας διαμορφώνεται ανάλογα, εφόσον χρησιμοποιούνται αρκετά μέσα διδασκαλίας.

Ως προς το περιεχόμενο αποτελεί επίσης καινοτομία η προσέγγισή του ως *ενιαίου και αδιαίρετου*, εφόσον δεν αφορά τα ξεχωριστά μαθήματα, που διδάσκονται σύμφωνα με το παραδοσιακό σχολικό πρόγραμμα, αλλά την ενιαιοποίησή τους (Σαλβαράς Γ., 2004, σελ. 130).

Η εφαρμογή της διαθεματικής προσέγγισης στον χώρο της σχολικής πραγματικότητας έχει δείξει μέχρι τώρα ότι αυτή αποτελεί μια ελκυστική διδασκαλία για τα παιδιά, αλλά και για τους εκπαιδευτικούς, και κινητοποιεί ακόμη και τους πιο αδιάφορους μαθητές για συμμετοχή και αυτενέργεια. Ο μαθητής παύει πλέον να είναι παθητικός θεατής των όσων διαδραματίζονται μέσα στη σχολική τάξη και έχει ενεργητική συμμετοχή στη διδασκαλία. Πιστεύουμε ωστόσο ότι ακόμη δεν τολμούμε και δεν έχουμε συνειδητοποιήσει την ανάγκη της συνεργασίας για τη χρησιμότητα της διαθεματικής διδασκαλίας. Η διαθεματική προσέγγιση φαίνεται ότι είναι εφαρμόσιμη, αλλά προϋποθέτει από τον εκπαιδευτικό οργάνωση, σχεδιασμό, κόπο, ανάλωση ελεύθερου χρόνου, πνεύμα αρμονικής συνεργασίας και μεράκι.

Β) Το εκπαιδευτικό δράμα και η συμβολή του σε μια σύγχρονη αποτελεσματική διδασκαλία.

Το εκπαιδευτικό δράμα είναι ένα μοντέλο με στοιχεία θεατρικότητας (Αυδή Α. – Χατζηγεωργίου Μ., 2007), όπου οι μαθητές με τη χρήση τεχνικών υποδύονται ρόλους και έτσι αντιλαμβάνονται σκέψεις, συναισθήματα, δилήμματα, προβληματισμούς τόσο

των κύριων, όσο και των δευτερευόντων προσώπων της ιστορίας. Επιπλέον οι μαθητές με τη χρήση των τεχνικών προτείνουν λύσεις για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος, φαινομένου ή μιας κατάστασης. Ίσως, αναρωτηθούμε: Γιατί όλη αυτή η διαδικασία; Αν οι μαθητές βρεθούν σε ανάλογες καταστάσεις, θα ανασύρουν την προπαρασκευή τους.

Γ) Ειδικό μέρος: Πρόταση διαθεματικής προσέγγισης.

Η διαθεματική προσέγγιση την οποία εφαρμόσαμε στο σπουδαστήριο Παιδαγωγικής της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. αφορά το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Αγία γραφή - Εκκλησιαστική παράδοση και στη Λογοτεχνία. Τα παιδιά χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες των πέντε ατόμων, αλλά δόθηκε παράλληλα η δυνατότητα για συμμετοχή και στους ακροατές. Κάθε εκπαιδευτικός, ανάλογα με τις γνώσεις του και την ειδικότητά του, αναλαμβάνει να δίνει τα ερωτήματα κάθε δραστηριότητας σε δύο ομάδες. Ο φιλόλογος εκπαιδευτικός αναλαμβάνει την ανάγνωση του κειμένου της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και απευθύνει ορισμένα σχετικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου.

α) Οι στόχοι της συγκεκριμένης προσέγγισης.

Οι μαθητές καλούνται να:

- κατανοήσουν τη διαχρονικότητα του φαινομένου της μετανάστευσης μέσα από τα λογοτεχνικά και τα θεολογικά κείμενα (**Βλ. Παράρτημα 1**).
- συνειδητοποιήσουν ότι η Βίβλος είναι **και ιστορία** με διαχρονική επιρροή και σύνδεση με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα.
- προσεγγίσουν τους ανθρώπινους χαρακτήρες που αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα (μετανάστευση) με την εφαρμογή του **εκπαιδευτικού δράματος** και σύγχρονων **διδασκτικών μοντέλων**.
- ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και να διοργανώσουν σχετικές εκδηλώσεις για την επίλυσή τους.
- αντιληφθούν το παράλληλο φαινόμενο της εκμετάλλευσης της παιδικής εργασίας στους μετανάστες.

β) Τα μέσα, τα εργαλεία και οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν

- Λογισμικό παρουσίασης Power Point.
- Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Θεολογικά (έντυπα και ηλεκτρονικά)
- Φύλλο Εργασίας για επεξεργασία του υλικού μέσα στην τάξη.
- Φύλλο άσκησης (**Βλ. Παράρτημα 2**)
- Βιωματικότητα
- Εκπαιδευτικό δράμα
- Τεχνολογία (φωτογραφία, μουσική, video)
- Συνεργατική διδασκαλία
- Ανοιχτή διδασκαλία

Δ) Σχεδιασμός και εφαρμογή της διαθεματικής διδασκαλίας.

1) ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Τραγούδι της Ελένης Τσαλιγοπούλου και στίχοι (Τα παιδιά ακούνε το τραγούδι και παρακολουθούν τους στίχους σε φωτοτυπία)

1^η Ομάδα : Οι μαθητές καλούνται να δώσουν έναν τίτλο στο τραγούδι.

2^η Ομάδα: Να δημιουργήσουν οπτικές εικόνες ή ήχους βασισμένους στο τραγούδι.

3^η Ομάδα: Να φτιάξουν την εικόνα των παιδιών του δρόμου - Είμαστε από... φύγαμε, γιατί... και πως ζούμε....

4^η Ομάδα: Να επιλέξουν ποιος στίχος τους άρεσε από το τραγούδι.

2) Ανάγνωση του Κειμένου «Ο Κωνσταντής» της Λίτσας Ψαραύτη. Επεξεργασία (Απαντούν όλες οι ομάδες)

- Τόπος - Χρόνος - Πρωταγωνιστές (**δρώντα πρόσωπα – σκιάζοντα πρόσωπα**)
- Ποιο είναι το πρόβλημα: **μετανάστευση** (ένας μικρός μετανάστης από την Αλβανία) – **παιδική εργασία**.
- Αίτια της μετανάστευσης στο κείμενο: Οικονομικά – Επιδίωξη.
- Παράλληλα κείμενα α) Θεολογικά 1 και 2 β) Μπρεχτ από τη λογοτεχνία.
- Ποια άλλα αίτια ανιχνεύετε μέσα από τα κείμενα, εκτός από τα οικονομικά; (**απαντούν οι ακροατές**)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Η μετανάστευση είναι διαχρονικό φαινόμενο, όπως παρουσιάζεται μέσα από τα κείμενα με ποικίλα αίτια.

- Πώς τελειώνει το διήγημα; Ποια είναι η λύση;
 - Συμμετέχει ή όχι ο αφηγητής και γιατί;
- Περίπτωση παντογνώστη αφηγητή – Δεν συμμετέχει στα γεγονότα.
- Σε τι πιστεύετε ότι συμβάλλει η χρήση του διαλόγου;
- Σπάζει τη μονοτονία της τριτοπρόσωπης αφήγησης - Κάνει το κείμενο πιο παραστατικό - Αποκαλύπτει τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων.
- Κάντε σύγκριση τραγουδιού & λογοτεχνικού κειμένου – Εντοπισμός κοινών σημείων: παιδική εργασία στα φανάρια κ.ά. – η πρόκληση της αλληλεγγύης.
 - Δώστε ένα δικό σας τέλος στο λογοτεχνικό κείμενο (**απαντούν οι ακροατές – κοινή γνώμη**).

3) Επεξεργασία κειμένου με βάση το εκπαιδευτικό δράμα

Η καθημερινότητα του Κωνσταντή

- **Τεχνική αντικειμένων** (1^η ομάδα): Ποιο είναι το παρελθόν του Κωνσταντή; Γράψτε τρία αντικείμενα που τον συνδέουν με τη γενέτειρα του Αλβανία:
- **Τεχνική παρακολούθησης σκέψης** – (2^η ομάδα): Τι λένε στον Κωνσταντή; (**Θετικό ή αρνητικό**)
- Οδηγοί & περαστικοί
- Άλλα άτομα των φαναριών (π.χ. Τσιγγάνοι)
- Μαθητές που διέρχονται τα φανάρια
- **Τεχνική Ρόλος στον τοίχο:** – (3^η ομάδα): Τι νιώθει ο Κωνσταντής; Τι νιώθω εγώ;
- **Τεχνική συμβουλίου** (4^η ομάδα): Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί παιδαγωγικά το πρόβλημα με τα παιδιά των φαναριών;

Μπροστά στο δράμα του Κωνσταντή.

- **Τεχνική ημερολογίου;** (1^η ομάδα).
Ο Κωνσταντής είναι στην είσοδο της πολυκατοικίας. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει; Αν είστε στη θέση του Κωνσταντή, τι θα γράφατε στο προσωπικό σας ημερολόγιο;
- **Τεχνική διάδρομος της συνείδησης** - (2^η ομάδα).
Ο Κωνσταντής πεινάει. Τι να κάνει;
- **Τεχνική alter ego** (3^η ομάδα).
Η κυρά Δέσποινα συναντά το παιδί - Το δίλημμα: να τον δεχτώ ή να μην τον δεχτώ και γιατί;
- **Τεχνική κουτσομπολιού** (4^η ομάδα).
Τι λένε οι άλλοι; (Ένοικοι, συγγενείς, περαστικοί)
(εντοπίζουμε προκαταλήψεις, φανατισμό, μισαλλοδοξία υπό μορφή φήμης).

Η καλοσύνη των ξένων στο πρόσωπο της κυρα - Δέσποινας.

- Πώς εκφράζει την ανθρωπιά και την αλληλεγγύη της η κυρά Δέσποινα; (**μπορούν ν' απαντήσουν όλες οι ομάδες**)
- Πώς θεμελιώνεται βιβλικά και εκκλησιαστικά η αλληλεγγύη στους ξένους; (**μπορούν ν' απαντήσουν οι ακροατές**)

Αλληλεγγύη ή βαρβαρότητα; (2 Βίντεο)

Ζητούμε τίτλο στα Βίντεο από όλους

Ποια είναι η δική μου θέση; Τι μπορώ να κάνω; Τι μου λένε;

- Εκκλησία (1^η ομάδα).
- Σχολείο (2^η ομάδα).
- Τοπική αυτοδιοίκηση (3^η ομάδα).
- Πολιτεία (4^η ομάδα).

Αναστοχασμός: Σωματικό Γλυπτό - Οι δύο στάσεις.

- **Αρνητική στάση με το σώμα** (1^η & 2^η ομάδα)
- **Θετική στάση με το σώμα** (3^η & 4^η ομάδα)
- Τι «διαβάζουν» οι ακροατές στο κάθε γλυπτό; (οι ακροατές να διαβάσουν τις εικόνες)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Jacobs H.(1989): Interdisciplinary Curriculum: design and implementation, Alexandria.

Αυδή Α. – Χατζηγεωργίου Μ. (2007): Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση, εκδ. ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, Α΄ Έκδοση.

Ματσαγγούρας Η.(2002): *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.

Θεοφιλίδη Χ.(1987), Διαθεματική Προσέγγιση της Διδασκαλίας, Λευκωσία.

Σαλβαράς Γ (2004): Διεπιστημονικότητα, διαθεματικότητα στα προγράμματα σπουδών: θεωρητική θεώρηση και θεμελίωση, στο συλλογικό τόμο « Διαθεματικότητα και Εκπαίδευση», εκδ. Πατάκης, Αθήνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	ΘΕΟΛΟΓΙΑ
<p>Λίτσα Ψαραύτη, Ο Κωνσταντής</p> <p>Πώς σε λένε;, το ρώτησε.</p> <p>Κώτσο, δηλαδή Κωνσταντή...</p> <p>Κι από πού είσαι, Κωνσταντή;</p> <p>Από την Αλβανία, από το Μπεράτι...</p> <p>Κι οι γονείς σου;</p> <p>Τους μάζεψαν την περασμένη βδομάδα οι κλούβες της αστυνομίας και τους έστειλαν πίσω στην Αλβανία.</p> <p>2) Μπέρτολντ Μπρεχτ, Μετανάστες</p> <p>Για τον όρο «μετανάστες» «θεμένο μου φαινόταν πάντα τ' όνομα που μας δίνουν: Μετανάστες».</p> <p>«Α πει, κείνοι που αφήσαν την πατρίδα τους. Εμείς, ωστόσο, φύγαμε γιατί το θέλαμε, ύστερα να διαλέξουμε μιαν άλλη γη. Ούτε α σε μιαν άλλη χώρα μπήκαμε μείνουμε για πάντα εκεί, αν γινόταν. εείς φύγαμε στα κρυφά. Μας κυνηγήσαν, μας προγράψανε. η χώρα που μας δέχτηκε, σπίτι δε θα 'ναι, μα εξορία.</p> <p>Λίτσα Ψαραύτη, Ο Κωνσταντής</p> <p>Πεινάς;</p> <p>Έφαγα ένα κουλούρι το πρωί αλλά τώρα πεινάω...</p>	<p>ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ: Όταν θερίζετε τα ράφια σας, μην κόβετε τα στάχυα ως την λευταία γωνιά του χωραφιού σας. Και μη ρίζετε πίσω, μετά τον θερισμό, για να μαζέψετε στάχυα που παράπεσαν. Ούτε να γυρνάτε π ο αμπέλι σας για να μαζέψετε τα τσαμπιά π ειναν ή τις ρώγες που έχουν πέσει. Να τ' αφ α τον φτωχό και για τον ξένο.</p> <p>ΝΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ: Θα πει τότε... σε αυτ ν βρίσκονται δεξιά του: «Ελάτε, οι ευλογη τό τον Πατέρα μου, κληρονομήστε τη Βασ ν σας έχει ετοιμαστεί απ' την αρχή του κό ατί πείνασα και μου δώσατε να φάω, δίψα ν δώσατε να πω, ήμουν ξένος και με ριμαζέψατε, γυμνός και με ντύσατε, άρρω α μ' επισκεφτήκατε, φυλακισμένος κι ήρθα δείτε».</p> <p>ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ: Ο άκονος, ο οποίος παρίσταται, δέεται υπέρ τούντων και κρατεί εις τας χείρας του μίαν βλον. Η βίβλος αυτή δεν φέρει τον Σταυρό ομένως δεν πρόκειται περί του Ιερού αγγελίου. Σημειολογικώς, εικάζεται ότι εί βλος των αιτημάτων του Διακόνου. Ίσταται άκονος πλησίον του Αγίου και τον παρακα α η παράκλησις αυτή αποτυπούται εις την ηφιδωτήν επιγραφήν ως εξής: «Πανόλβιε τ ριστού μάρτυς φιλόπολις φροντίδα τίθει κ λιτών και ξένων». Ζητεί ο Διάκονος από γιον Δημήτριον να εκδηλώση την προστάσ α την φροντίδα του, όχι μόνον διά τους πο υς γηγενείς κατοίκους, αλλά και διά τους νους, οίτινες διαμένουσιν εν τη πόλει. Εκ γνύματος της επιγραφής καθίσταται σαφές ιτουργικώς η δέησις υπέρ των ξένων αποτ βίωμα, διά του οποίου τεκμαίρεται η αγα</p>

<p>Πήγαινε στο μπάνιο να πλυθείς, θα σου φέρω ρούχα ν' αλλάξεις. Τα παλιά σου ρούχα και τα παλιά σου υποδήματα θα σου βάλω να φας...</p> <p>4) Δ. Χατζής, <i>Το διπλό βιβλίο, Το Ροδακινό</i></p> <p>νθρωποι, κόσμος πολύς, περνάνε δίπλα μου, πάνε μαζί μου. Εγώ και γω - ο δρόμος μάς πάει, η λεωφόρος, κάτω απ' τα φώτα τους κοιτάζω. Όλοι τους, λέω, πηγαίνουνε κάπου, έχουνε κάποιον σκοπό. Εγώ είμαι εδώ, στη λεωφόρο, στην ασφαλτο, περισσότερη ασφάλτος. Δε με περιμένει κανένας εμένα, δεν έχω πουθενά που να πάω, να γυρίσω κάπου. Σαν να 'ναι το σπίτι μου εδώ, εδώ κι η πατρίδα μου, το κανένα σπίτι μου, η καμιά μου πατρίδα. Λένε σ' όλους και για τους άλλους - πως ξένοι γινήκαμε όλοι στις μεγάλες πολιτείες. Αν είναι έτσι, λέω τότες εγώ - εγώ, λοιπόν, πρέπει να είμαι ο πιο γνήσιος πολίτης της πολιτείας των ξένων, ο ιθαγενής. Φροντίσεις εσύ, κύριε συγγραφέα, να μου βάλουνε κάποτε και εμένα <u>πλάκα</u>* στο σπίτι της Φράου Μπάουμ, από την πίσω μεριά, να είμαι εγώ, πως εδώ κατοίκησε κάποτε ο ξενότερος απ' όλους τους ξένους της πολιτείας των ξένων.</p>	<p>...οσέγγις της Εκκλησίας προς πάντα άνθρωπο, η ομοτιμία ξένων και γηγενών εις ό,τι αφορά στην λειτουργική έντευξιν εν θείοις και ιεροσώτοις.</p> <p>Δώσε μου τούτο τον ξένο, που από βρέφος φιλοξενήθηκε στον κόσμο.</p> <p>Δώσε μου τούτο τον ξένο, για να κρύψω σε τούτο τον ξένο, σαν ξένος δεν είχε που να γείρει το κεφάλι.</p> <p>(Υμνολογία - Μ. Παρασκευή)</p>
---	--

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ

Α΄ ΠΡΟΤΑΣΗ

Γράψτε μέσα από το γενεαλογικό σας δέντρο συγγενικά πρόσωπα που βίωσαν τη μετανάστευση/προσφυγιά και σημειώστε τα αίτια αυτού του φαινομένου.

e-children.blogspot.com

Β' ΠΡΟΤΑΣΗ

Εντοπίστε ομάδες/κοινότητες που εγκαταστάθηκαν ως μετανάστες/πρόσφυγες (όχι επιδρομείς – εισβολείς) Θεσσαλονίκη από τη ρωμαϊκή μέχρι τη σημερινή εποχή και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα.

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ & ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΜΟΥ				
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΡΩΜΑΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΟΤΤΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ				
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ				
ΙΣΤΟΡΙΑ				
ΟΜΑΔΕΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ				
ΓΕΓΟΝΟΤΑ				
ΜΝΗΜΕΙΑ				
ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΝΤΟΠΙΩΝ				
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ				
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ				
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ				
ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ				
ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ				
ΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ (ΜΟΥΣΙΚΗ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ)				
ΜΟΥΣΙΚΗ & ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ				
ΛΑΙΚΗ ΤΕΧΝΗ				
ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ				
ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ				
ΔΙΑΤΡΟΦΗ				